



Vissa censurfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas elva motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2000 och 2001 som på olika sätt rör frågor om censur av medier.

Samtliga motioner avstyrks.

I betänkandet finns fem reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	5
Förhandsgranskning och åldersgräns.....	5
Förråande pornografiska framställningar.....	11
Rätten att överklaga granskningsbeslut	13
Reservationer.....	15
1. Avskaffande av filmcensuren (punkt 1).....	15
2. Avskaffande av filmcensuren (punkt 1).....	15
3. Obligatorisk förhandsgranskning av videogram (punkt 3)	16
4. Höjd åldersgräns (punkt 4)	17
5. 18-årsgräns för filmer och tidningar med pornografiskt innehåll (punkt 5)	17
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden 2000.....	18
Motioner från allmänna motionstiden 2001.....	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avskaffande av filmcensuren

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr214, 2000/01:Kr346 yrkande 13, 2001/02:K359 och 2001/02:Kr419 yrkande 12.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

2. Förhandsgranskning av reklaminslag för barnförbjudna filmer

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr334.

3. Obligatorisk förhandsgranskning av videogram

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr342 yrkande 6 och 2001/02:K348 yrkande 1.

Reservation 3 (mp)

4. Höjd åldersgräns

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr342 yrkande 7.

Reservation 4 (mp)

5. 18-årsgräns för filmer och tidningar med pornografiskt innehåll

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ub231 yrkande 2.

Reservation 5 (kd)

6. Ändring av 4 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram

Riksdagen avslår motion 2001/02:K232 yrkande 1.

7. Rätten att överklaga granskningsbeslut

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr429 yrkande 4.

Stockholm den 25 april 2002

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Inger René (m), Mats Berglind (s), Lars Hjertén (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Anders Bengtsson (s) och Inger Strömbom (kd).

Utskottets överväganden

Förhandsgranskning och åldersgräns

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om totalt avskaffande av lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram (granskningslagen). Vidare avstyrker utskottet en motion om tillkännagivande för regeringen om att även reklaminslag i form av korta avsnitt ur andra filmer skall omfattas av granskningsplikten enligt granskningslagen. Med hänvisning till tidigare ställningstaganden avstyrker utskottet motionsyrkanden om dels avskaffande av vuxencensuren, dels införande av obligatorisk förhandsgranskning av videogram som sprids till den enskilda konsumenten genom uthyrning eller försäljning. Utskottet avstyrker även ett motionsyrkande om höjd åldersgräns för barnförbjuden film. Vidare avstyrker utskottet motionsyrkanden om införande av en ny åldersgräns på 18 år för barnförbjuden film i samband med att vuxencensuren bör avskaffas. Utskottet avstyrker även ett motionsyrkande om en 18-årsgräns för inköp och uthyrning av porrfilm samt inköp av porrtidningar.

Motioner

I motion 2000/01:Kr214 av Gunnar Axén (m) begärs att riksdagen beslutar att avskaffa lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram.

I motion 2000/01:Kr334 av Marina Pettersson (s) begärs att riksdagen för regeringen tillkännager som sin mening vad i motionen anförts om att våldsinslag från barnförbjudna filmer inte skall kunna visas före barntillåtna filmer. Motionären anför att reklaminslag för barnförbjudna filmer visas före barntillåtna filmer. Ofta visas då scener där det förekommer starka våldsinslag.

I motion 2000/01:Kr342 av Ewa Larsson m.fl. (mp) begärs att riksdagen för regeringen tillkännager som sin mening dels att videogram behöver få åldersgräns fastställd (yrkande 6), dels att åldersgränsen för barnförbjuden film bör höjas till 18 år (yrkande 7). Motionärerna anför att videogram i dag förses med åldersgräns om videogramhandlaren så önskar. Det borde anses rimligt att uthyrare har åldersgräns fastställd på hela sitt sortiment. Vidare anför motionärerna att ungdomar mellan 15 och 24 år är den åldersgrupp som oftast går på bio. Det är denna grupp som därmed i störst utsträckning blir utsatt för det alltmer förråande och sexualiserade kommersiella våldet som vräks ut på film. Motionärerna tror att ett införande av en 18-årsgräns skulle

vara bra både för ungdomarna och för de kommersiella filmmakarna som då tvingas till självsanering för att inte förlora en ekonomiskt viktig målgrupp.

I *motion 2000/01:Kr346 av Lennart Kollmats och Kenth Skårvik (fp)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en ny åldersgräns på 18 år i samband med att vuxencensuren bör avskaffas (*yrkande 13*). Motionärerna anser att förhandsgranskningen av vuxenfilmer skall avskaffas. Enda skälet till statlig granskning av film skall enligt motionärerna vara att sätta en åldersgräns för den granskade filmens publik. Det skulle innebära att biofilm som inte har granskats, ej heller får visas för barn och ungdom. Ytterligare en åldersgräns på 18 år bör införas. Detta bör ges regeringen till känna. Även i *motion 2001/02:Kr419 av Ana Maria Narti m.fl. (fp)* återfinns ett yrkande av samma innebörd (*yrkande 12*).

I *motion 2001/02:K348 av Ewa Larsson och Kia Andreasson (mp)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att obligatorisk förhandsgranskning och ålderssättning skall göras på samtliga videogram (*yrkande 1*). Motionärerna anför att Statens Biografbyrå sköter kontrollen av videogram, men att kontrollen i dag är frivillig. Det är endast det riktigt grova våldet som klipps bort i de fall då kontroll förekommer. Motionärerna anser att kontrollen skall vara obligatorisk och utsträckas till att gälla samtliga videogram i syfte att minska våldsutbudet för ungdomar.

I *motion 2001/02:K359 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (v)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att avskaffa filmcensuren. Motionärerna anför att filmer censureras innan de får visas på bioograferna för att skydda personer från skadlig inverkan av filmerna. Videofilmer, böcker, TV-program eller teaterpjäser förhandscensureras dock inte. De skadeverkningar som det som censureras bort skulle kunna orsaka är enligt motionärerna till allra största delen desamma som visningen av materialet via video eller TV-utsändningar medför. Om det finns material som är för skadligt för femtonåringar att se kan man införa en 18-årsgräns i stället för att förbjuda alla att se materialet. Filmcensuren bör därför avskaffas.

I *motion 2001/02:Ub231 av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson (kd)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts om behovet av att utreda en åldersgräns på 18 år för att få hyra/köpa porrfilmer och inhandla porrtidningar (*yrkande 2*). Motionärerna anför att handel med pornografi ofta bidrar till en snedvriden syn på sexualitet. Publiken består många gånger av pojkar i nedre tonåren. En 18-årsgräns för att inhandla eller hyra pornografi är därför rimlig och bör utredas.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen är varje svensk medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst.

Bestämmelser om censur

Av 1 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen framgår att det inte får förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning först måste granskas av en myndighet eller något annat allmänt organ. Det får dock genom lag meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar som skall visas offentligt. Sådana föreskrifter finns i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram (granskningslagen). Av 1 § i den lagen framgår att en framställning i en film eller ett videogram skall vara granskad och godkänd av Statens Biografbyrå, innan den får visas vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Från granskningsplikt undantas enligt 2 § 2 filmer och videogram som utgör reklam för vara eller tjänst. Av uttalanden i förarbetena till lagen framgår emellertid att även s.k. trailers, dvs. korta avsnitt ur andra filmer, omfattas av granskningsplikten (prop. 1984/85:116 s. 15 och 34). Enligt 5 § får framställningen i en film eller ett videogram inte godkännas för visning för barn under sju år, under elva år eller under femton år, om den kan vålla barn i den aktuella åldersgruppen psykisk skada. Statens biografbyrå utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen. Byrån skall därvid verka för att överträdelse av bestämmelserna beivras.

Bestämmelser om förbud att sprida våldsskildringar m.m.

Utan hinder av yttrandefrihetsgrundlagen gäller, enligt 3 kap. 11 § yttrandefrihetsgrundlagen, det som föreskrivs i lag för det fall att någon i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur. Enligt 16 kap. 10 c § brottsbalken döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut en film, ett videogram eller en annan teknisk upptagning med rörliga bilder som innefattar ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur för *otillåten utlämning av teknisk upptagning* till böter eller fängelse i högst sex månader. Bestämmelsen gäller inte filmer eller videogram som Statens Biografbyrå godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år.

Utredningar m.m.

Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:3), *Våldsskildringsrådet*, inrättades år 1990 som ett organ med uppgift att samordna verksamhet mot skadliga våldsskildringar i rörliga bilder.

Enligt direktiven (dir. 1990:40) är en grundläggande uppgift för rådet att vara ett samarbetsorgan för Skolöverstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens Biografbyrå, Brottsförebyggande rådet, Statens ungdomsråd, Arkivet för ljud och

bild och Barnmiljörådet. Tyngdpunkten i rådets samordnande uppgifter skall ligga på information och utbildning.

Våldsskildringsrådet överlämnade i maj 1993 betänkandet En gräns för filmcensuren (SOU 1993:39). Rådet föreslog att vuxencensuren skulle tas bort. Rådet förordade också att åldersgränserna för filmvisning på biografier skulle finnas kvar oförändrade och att ytterligare en gräns vid 18 år införs. Betänkandet har remissbehandlats, men regeringen har inte lämnat några förslag med anledning av detta.

Nordiska Dokumentationscentralen för Masskommunikationsforskning (Nordicom) finns i Göteborg och har funnits i drygt 20 år. Nordicoms uppgift är att sprida kunskap om medie- och kommunikationsförhållningarna i de nordiska länderna. Genom olika nationella och nordiska kanaler förmedlar Nordicom kunskap om forskningen och dess resultat till forskare, studenter, beslutsfattare, mediepraktiker, journalister, informatörer, lärare och den intresserade allmänheten.

Nordicom fick år 1997 i uppdrag av Unesco att bilda ett informationscentrum, International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen, för att sprida information i hela världen om forskning kring barn, ungdomar och medievåld. En bakomliggande tanke är att förståelsen av frågor som rör barn och medievåld måste breddas och fördjupas via en effektiv kunskapspridning. En övergripande utgångspunkt för Nordicoms arbete är konventionen om barnets rättigheter. Det är ur denna synvinkel begreppet våld betraktas. Verksamhetsområdet innefattar kunskap om våldshandlingar i TV-fiktionsprogram och långfilmer på bio, nyhets- och faktaprogram, video- och data-spel, bilder och texter tillgängliga på Internet.

Europeiska unionens råd har antagit rådets rekommendation 98/560/EG av den 24 september 1998 om utvecklingen av konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och informationstjänster genom främjande av nationella system för att uppnå en jämförbar och effektiv skyddsnivå för minderåriga och för den mänskliga värdigheten. Rekommendationen vänder sig till medlemsstaterna, berörda branscher och kommissionen. Den omfattar alla audiovisuella tjänster och informationstjänster som görs tillgängliga för allmänheten, oavsett spridningsätt. Som exempel nämns radio- och TV-sändningar, privata direktanslutna tjänster eller tjänster på Internet. Medlemsstaterna rekommenderas att, som ett komplement till lagstiftningen, främja inrättandet på frivillig grund av nationella system för skydd av minderåriga och den mänskliga värdigheten inom de olika mediebranscherna. Vidare rekommenderas medlemsstaterna att samarbeta på gemenskapsnivå för att utveckla metoder för en jämförbar utvärdering. Kommissionen ansvarar för att utveckla dessa metoder tillsammans med berörda nationella myndigheter. Två år efter antagandet av rekommendationen skall kommissionen överlämna en utvärderingsrapport om dess effekter till Europaparlamentet och ministerrådet.

Med anledning av Europeiska unionens råds rekommendation har Våldsskildringsrådet i tilläggsdirektiv den 22 december 1998 (dir. 1998:110) fått i

uppdrag att informera berörda branscher om innehållet i rekommendationen, följa branschernas självreglerande arbete med de frågor som rekommendationen omfattar, fungera som samtalspartner i frågor som rör skydd av barn och den mänskliga värdigheten om branscherna så önskar och fortlöpande rapportera till Kulturdepartementet och Näringsdepartementet om hur branschernas självregleringsarbete fortskrider. Arbetet med uppdraget skall enligt direktivet fortsätta så länge rekommendationen gäller eller regeringen fattar annat beslut. – Våldsskildringsrådet har senast i januari 2002 lämnat en rapport om självregleringen i Sverige till de berörda departementen.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med riksdagens behandling av proposition 1989/90:70 om våldsskildringar i rörliga bilder m.m., i vilken lagen om granskning och kontroll av film och videogram föreslogs, yttrade konstitutionsutskottet bl.a. följande till kulturutskottet (1989/90:KU7y) när det gällde frågan om förhandsgranskning av film och videogram för privat bruk.

Mot obligatorisk förhandsgranskning kan anföras viktiga principiella invändningar. Den utgör en form av censur och innebär därför ett allvarligt ingrepp i yttrandefriheten. Den enda form av censur som förekommer i vårt land är den sedan länge förekommande förhandsgranskningen av filmer och videogram som skall visas offentligt. När det gäller förhandsgranskning av filmer och videogram som är avsedda för privat bruk gör sig emellertid enligt utskottet de principiella invändningarna mot censur gällande i avsevärt högre grad. Sedan länge har det inte förekommit någon censur av yttranden som är avsedda att spridas till medborgarna i deras hem. Att införa obligatorisk förhandsgranskning av videogram och filmer som är avsedda för privat bruk skulle därför innebära ett betydande avsteg från de principer som gäller på det yttrandefrihetsrättsliga området. För en sådan censur krävs således mycket starka skäl. Som framgår av det föregående är det inte förenligt med regeringsformen att införa förhandsgranskning för att komma till rätta med problemet med våldsskildringarna, om det finns någon annan lika effektiv och mindre ingripande metod. Utskottet anser att det åtgärdsprogram som läggs fram i propositionen – särskilt när det gäller förslagen om straffbestämmelserna och om bättre kontroll och tillsyn – har goda förutsättningar att få större effekt än obligatorisk förhandsgranskning. I likhet med regeringen finner utskottet därför att det inte bör införas en lagstiftning om obligatorisk förhandsgranskning av videogram som sprids till den enskilde konsumenten genom uthyrning eller försäljning.

När det gällde frågan om avskaffande av vuxencensuren uttalade utskottet följande.

Enligt utskottets mening framstår det som helt klart att det bör förekomma förhandsgranskning av filmer och videogram som skall visas offentligt för barn. En förhandsgranskning av filmer avsedda att visas offentligt för barn inger inte heller några större yttrandefrihetsrättsliga betänkligheter. En mycket mera komplicerad fråga är om förhandsgranskningen också skall gälla för vuxna. Här gör sig givetvis de yttrandefri-

hetsrättsliga aspekterna gällande med betydande styrka. Det kan dock knappast hävdas att en lagstiftning som går ut på att förhindra offentlig visning av mycket extrema våldsskildringar av spekulativ karaktär eller av barnpornografi utgör en fara för yttrandefriheten.

Utskottet anförde vidare att det förekommer tendenser till spekulativ visning i våld på mediemarknaden. Enligt utskottet måste samhället ange gränser för vad som kan tolereras när det gäller offentligt visade skildringar med sådant innehåll. Utskottet ansåg att filmcensuren bör vara kvar och bedrivs i huvudsak på oförändrat sätt.

Utskottet behandlade vid riksmötet 1994/95 bl.a. en motion vari yrkades att förhandsgranskningen av biografier för vuxna skulle avskaffas och att i stället en ny åldersgräns på 18 år borde införas för offentlig visning av filmer och videogram samt en motion vari förordades en tvingande 18-årsgräns både för filmer som skall visas på biografier och för distribution via videogram. Utskottet gjorde följande bedömning.

Våldsbrottsligheten är ett allvarligt samhällsproblem. På senare tid har förekommit flera fall av provocerat våld där unga människor är inblandade. Händelserna har gett upphov till oro på många håll. I motionerna finns också uttryck för sådan oro. En rad åtgärder har vidtagits för att begränsa skadeverkningarna av våldsskildringarna i medierna. De flesta videogram som distribueras är numera också föremål för frivillig förhandsgranskning. Utskottet har dock tidigare uttalat sig mot obligatorisk förhandsgranskning.

Utskottet har erfarit att regeringen skall inleda ett brett upplagt arbete mot våldet i samhället. Utskottet utgår från att regeringen redovisar resultatet av arbetet och att regeringen förelägger riksdagen förslag till lämpliga åtgärder. De ämnen som tas upp i motionerna bör enligt utskottets mening kunna bli föremål för en samlad analys och bedömning i det sammanhanget. Mot den bakgrunden bör riksdagen inte nu ta ställning i sak till de olika frågor som tas upp i motionerna. Riksdagen bör däremot med anledning av motionerna göra ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (bet. 1994/95:KU14).

Vid riksmötet 1998/99 behandlade utskottet motionsyrkanden som på olika sätt rörde våldsskildringar. Utskottet, som avstyrkte samtliga motioner, uttalade bl.a. att ”medievåldet skall angripas främst genom information och frivilliga åtgärder, inte i första hand genom förbudslagstiftning och censuratgärder, såsom obligatorisk förhandsgranskning av videogram”. Vidare uttalade utskottet att frågan om avskaffande av den s.k. vuxencensuren inte var helt oproblematisk och att den granskning av filmer och videogram som förekom kan ha en viss återhållande effekt på våldsskildringar. Utskottet var därför inte berett att föreslå någon ändring (bet. 1998/99:KU22).

Under hösten 2000 behandlade utskottet ett antal motionsyrkanden om bl.a. avskaffande av vuxencensuren, införande av en ny åldersgräns på 18 år och obligatorisk videogramgranskning. Utskottet, som avstyrkte samtliga motioner, vidhöll sin uppfattning att medievåldet skall angripas främst genom information och frivilliga åtgärder, inte i första hand genom förbudslagstiftning och censuratgärder. Vidare uttalade utskottet att den förhandsgranskning

som sker av filmer och videogram sannolikt har en viss återhållande effekt på utbudet av våldsskildringar (bet. 2000/01:KU9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som inte delar uppfattningen att filmcensuren helt bör avskaffas, avstyrker motion 2000/01:Kr214.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att vuxencensuren bör vara kvar och avstyrker därmed motionerna 2000/01:Kr346 yrkande 13, 2001/02:K359 och 2001/02:Kr419 yrkande 12.

Utskottet konstaterar att även reklamslag i form av korta avsnitt ur andra filmer omfattas av granskningsplikten enligt granskningslagen. Utskottet anser därför att det inte behövs något tillkännagivande i enlighet med vad som yrkas i motion 2000/01:Kr334, varför motionen avstyrks.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det inte bör införas en lagstiftning om obligatorisk förhandsgranskning av videogram som sprids till den enskilda konsumenten genom uthyrning eller försäljning och avstyrker därmed motionerna 2000/01:Kr342 yrkande 6 och 2001/02:K348 yrkande 1.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att medie våld i olika former skall angripas främst genom information och frivilliga åtgärder, inte i första hand genom förbudslagstiftning och censuråtgärder. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Kr342 yrkande 7 och 2001/02:Ub231 yrkande 2.

Förråande pornografiska framställningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänsyn till pågående arbete ett motionsyrkande om ändring av 4 § granskningslagen.

Motionen

I motion 2001/02:K232 av Ulla-Britt Hagström (kd) föreslås att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av censurbestämmelsen så att förråande sexualskildringar inte tillåts (yrkande 1). Motionären anför att det är nödvändigt att ändra 4 § granskningslagen så att en utvidgning sker av den krets av framställningar som inte bör godkännas för offentlig visning. Pornografiska framställningar där män utnyttjar kvinnor utan minsta hänsyn till vad kvinnorna vill, måste vara föremål för censuringripanden, oavsett vad som anses om direkt våld eller tvång.

Bakgrund

Enligt 4 § granskningslagen får framställningen i en film eller ett videogram eller en del därav inte godkännas för visning, om händelserna skildras på sådant sätt och i sådant sammanhang att framställningen kan verka förråande.

Vid bedömningen skall särskilt beaktas om framställningen innehåller närstående eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur, skildrar sexuellt våld eller tvång eller skildrar barn i pornografiska sammanhang. Statens biografbyrå utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen. Byrån skall därvid verka för att överträdelser av bestämmelserna beivras.

I departementspromemorian Förråande pornografiska filmer (Ds 2001:5) redovisas en analys av bestämmelsen i 4 § granskningslagen. Där görs bedömningen att lagstiftaren har ansett att censur skulle kunna förekomma även av skildringar som inte klart passerat gränsen till det brottsliga. Det har emellertid knappast varit tänkt att censurklipp skulle kunna ske i skildringar av helt annat slag än sådana som innefattar sexuellt våld eller tvång i någon form.

I sammanhanget hänvisas till den diskussion som uppstått kring visningen av filmen med titeln "Shocking truth". I en av dessa filmer finns bl.a. en sekvens i vilken en kvinna som förefaller vara drogpåverkad utnyttjas sexuellt av fem män på ett sätt som – även med bortseende från hennes eventuella drogpåverkan – visar att de inte fäster det minsta avseende vid vad kvinnan känner eller vill. Något tydligt våld eller tvång förekommer emellertid inte i filmen.

Vidare refereras i promemorian till diskussioner som förts med anledning av vissa andra slag av pornografiska filmer, främst sådana som visserligen innehåller visst slag av våld och tvång – t.ex. i form av att en part är bunden eller får ta emot slag – men av vilka det framgår att det är fråga om vad som kan kallas frivilliga "lekar" eller "rollspel".

Eftersom de nu nämnda skildringarna inte blivit föremål för censur, har det ansetts att en översyn av granskningslagen bör ske. I promemorian dras slutsatsen att om censur skall kunna ske av sådana skildringar, måste granskningslagen ändras så att utrymmet för censur utvidgas. Frågan om en sådan utvidgning bör ske måste emellertid enligt promemorian noga övervägas. Därvid hänvisas till att enligt yttrandefrihetsgrundlagen gäller ett grundläggande principiellt förbud mot censur. Från förbudet har endast ett undantag gjorts, nämligen för filmcensuren. Detta talar enligt promemorian med styrka för att utrymmet för sådan censur bör hållas så snävt som möjligt.

Vidare anförs i promemorian att granskningslagens bestämmelser om obligatorisk förhandsgranskning gäller enbart biograffilmer. Det innebär att filmer och videogram som t.ex. hyrs ut, säljs – i butik eller på postorder – eller visas på kabel-TV eller satellit-TV inte behöver granskas och godkännas av biografbyrån. I promemorian utpekas som ett betydande problem att en lagändring måste avse bestämmelser som reglerar censuren av biograffilmer – vilka så gott som aldrig innehåller förråande sexualskildringar – trots att vad man vill försöka "komma åt" är förråande pornografiska videofilmer som över huvud taget inte behöver ges in för granskning. Mot den anförda bakgrunden – liksom med hänsyn till att pornografi av olika slag i ökad utsträckning förekommer i andra medier, t.ex. på Internet, som inte kan bli föremål för granskning – kan det enligt vad som anges i promemorian ifrågasättas om

en lagändring skulle få någon effekt av betydelse på utbudet av förrånde sexualskildringar.

För det fall att en lagändring ändå anses böra komma till stånd diskuteras i promemorian hur den skulle kunna ske. Det föreslås att rekvisitet "förrånde" behålls, främst därför att det uttrycket ganska väl speglar den antagna skadliga effekten på åskådarna som filmcensuren har, och bör ha, till syfte att motverka. Vidare föreslås att det i den exemplifiering som intagits i lagen anges att skildringar kan vara förrånde om de innehåller, förutom sexuellt våld eller tvång, grova sexuella kränkningar.

Departementspromemorian, som har varit föremål för lagrådsgranskning, bereds alltjämt inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet bör resultatet av det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet avvaktas. Mot den anförda bakgrunden avstyrks motion 2001/02:K232 yrkande 1.

Rätten att överklaga granskningsbeslut

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående arbete ett motionsyrkande om möjlighet för annan än filmproducenten att överklaga kammarrättens beslut om åldersgräns på film.

Motionen

I motion 2001/02:Kr429 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om möjlighet för annan än filmproducenten att överklaga kammarrättens beslut om åldersgräns på film (yrkande 4). Motionärerna anför att statens biografbyrås beslut om åldersgränser på filmer kan överklagas av filmens producent till kammarrätten. Beslutet som fattas av kammarrätten kan överklagas av filmens producent, dock inte av biografbyrån. Enligt motionärerna bör det finnas en möjlighet för någon annan instans än filmproducenterna att överklaga kammarrättens beslut.

Bakgrund

Biografbyråns beslut i frågor om granskning av film och videogram får enligt 21 § granskningslagen överklagas hos kammarrätten.

Frågor som myndigheters partsställning i kammarrättsförfarandet regleras i 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut skall enligt första stycket den myndighet som först beslutade i saken vara den enskildes motpart sedan handlingarna i ären-

det överlämnats till domstolen. Första stycket gäller dock inte beträffande beslut som – i likhet med biografbyråns beslut enligt granskningslagen – överklagas direkt hos kammarrätt. Detta följer av 7 a § andra stycket. I stället gäller i dessa fall enligt 33 § att kammarrätts beslut får överklagas hos Regeringsrätten av den som beslutet angår, om det gått honom emot.

I proposition 1994/95:27 Fortsatt reformering av instansordningen m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna anförde regeringen att frågan om nedflyttning av sekretessmål från kammarrätt till länsrätt som första instans borde övervägas ytterligare. I det sammanhanget skulle även instansordningen avseende övriga måltyper som berör yttrandefriheten komma att behandlas, såsom beslut av biografbyrå och Granskningsnämnden för radio och TV.

Frågor om en översyn av förvaltningsprocessen – häri inbegripet frågor om överklagande av Statens Biografbyrås granskningsbeslut – bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet bör resultatet av det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet avvaktas. Mot den anförda bakgrunden avstyrks motion 2001/02:Kr429 yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avskaffande av filmcensuren (punkt 1)

av Per Unckel (m), Inger René (m), Lars Hjertén (m) och Nils Fredrik Aurelius (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Kr214, 2000/01:Kr346 yrkande 13, 2001/02:K359 och 2001/02:Kr419 yrkande 12.

Ställningstagande

Vuxencensuren har spelat ut sin roll. Enligt vår mening bör därför förhandsgranskning av biografilm för vuxna avskaffas. Denna censur är svårförenlig med yttrandefriheten och en onödigt inskränkning i människors fria val. Genom straffbestämmelserna i brottsbalken och yttrandefrihetsgrundlagen, som gäller dem som i t.ex. film eller videogram skildrar sexuellt våld eller tvång, eller närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur, ges en viss garanti för att filmer som visas offentligt inte innehåller olaga våldsskildringar. Det enda skälet för att granska en film skall vara att fastställa en åldersgräns för den granskade filmens publik. Enligt detta förslag skulle då en biofilm som inte granskats inte heller få visas för barn och ungdom. Därvid bör enligt vår mening de nuvarande åldersgränserna för barn och ungdom behållas. Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning i enlighet härmed.

2. Avskaffande av filmcensuren (punkt 1)

av Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Kr346 yrkande

13, 2001/02:K359, 2001/02:Kr419 yrkande 12 och delvis motion 2000/01:Kr214.

Ställningstagande

Vuxencensuren har sedan länge spelat ut sin roll. Enligt min mening bör därför förhandsgranskning av biografilm för vuxna avskaffas. Denna censur är svårförenlig med yttrandefriheten och en onödig inskränkning i människors fria val. Genom straffbestämmelserna i brottsbalken och yttrandefrihetsgrundlagen, som gäller dem som i t.ex. film eller videogram skildrar sexuellt våld eller tvång, eller närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur, ges en viss garanti för att filmer som visas offentligt inte innehåller olaga våldsskildringar. Det enda skälet för att granska en film skall vara att fastställa en åldersgräns för den granskade filmens publik. Enligt detta förslag skulle då en biofilm som inte granskats inte heller få visas för barn och ungdom. I samband med ett avskaffande av vuxencensuren bör enligt min mening ytterligare en åldersgräns, på 18 år, införas för offentlig visning av filmer. Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning i enlighet härmed.

3. Obligatorisk förhandsgranskning av videogram (punkt 3)

av Per Lager (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Kr342 yrkande 6 och 2001/02:K348 yrkande 1.

Ställningstagande

Statens Biografbyrå sköter kontrollen av videogram, men kontrollen är i dag frivillig. För att minska våldsutbudet för barn och ungdomar anser jag att granskningen skall vara obligatorisk och utsträckas till att gälla samtliga videogram. Regeringen bör återkomma med förslag till sådan lagstiftning.

4. Höjd åldersgräns (punkt 4)

av Per Lager (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr342 yrkande 7.

Ställningstagande

Ungdomar mellan 15 och 24 år är den åldersgrupp som oftast går på bio och som därmed i störst utsträckning blir utsatt för det alltmer föråldade och sexualiserade kommersialiserade våldet. Om en 18-årsgräns infördes, skulle svenska filmare sannolikt göra sina filmer mindre våldsamma för att inte förlora denna kommersiellt viktiga målgrupp. Regeringen bör återkomma med förslag till sådan lagstiftning.

5. 18-årsgräns för filmer och tidningar med pornografiskt innehåll (punkt 5)

av Ingvar Svensson (kd) och Inger Strömbom (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ub231 yrkande 2.

Ställningstagande

Pornografi kan – i synnerhet för barn och ungdomar – leda till en nedvärderande människosyn och en konstlad uppfattning om sexualiteten. Vi menar därför att man måste försvåra tillgängligheten till porttidningar och porrfilmer för barn och yngre ungdomar. En 18-årsgräns för att inhandla eller hyra pornografi är därför rimlig och bör utredas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:Kr214 av Gunnar Axén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att avskaffa lag (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram.

2000/01:Kr334 av Marina Pettersson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våldsinslag från barnförbjudna filmer inte skall kunna visas före barn tillåtna filmer.

2000/01:Kr342 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att videogram behöver få åldersgräns fastställd.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att åldersgränsen för barnförbjuden film bör höjas till 18 år.

2000/01:Kr346 av Lennart Kollmats och Kenth Skårvik (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny åldersgräns på 18 år i samband med att vuxencensuren bör avskaffas.

Motioner från allmänna motionstiden 2001

2001/02:K232 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av censurbestämmelsen så att förråande sexualskildringar inte tillåts.

2001/02:K348 av Ewa Larsson och Kia Andreasson (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att obligatorisk förhandsgranskning och ålderssättning skall göras på samtliga videogram.

2001/02:K359 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa filmcensuren.

2001/02:Kr419 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny åldersgräns på 18 år i samband med att vuxencensuren bör avskaffas.

2001/02:Kr429 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet för annan instans än filmproducenten att överklaga kammarrättens beslut om åldersgräns.

2001/02:Ub231 av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs om behovet av att utreda en åldersgräns på 18 år för att få hyra/köpa porrfilmer och inhandla porrtidningar.